

Van wie is het land eigenlijk? Het is maar net hoe je het bekijkt

Is land wel altijd van de eigenaar zelf? Het is maar hoe je het bekijkt. Wie zich daar bewust van is, praat minder snel langs de ander heen.

Wiggele Oosterhoff • docent-onderzoeker ethiek en ondernemen Aeres Hogeschool Dronten en beleidsmedewerker Christen Contact Agrarisch

© 11 maart 2021 aangepast 08:23

Bollenvelden bij Lisse, in het voorjaar. Willen we vruchtbare landbouwgrond in Nederland gebruiken voor het aanleggen van meer natuur? De discussie en emoties lopen soms hoog op. Hoe kan dat? (beeld anp / Remko de Waal)

Boeren, bouwers van huizen en wegen, ontwikkelaars van natuur, ze hebben in Nederland allemaal land nodig. Omdat de beschikbaarheid van de grond beperkt is, lopen de discussies over het gebruik ervan soms hoog op. Willen we vruchtbare landbouwgrond gebruiken voor zonneparken of meer natuur? Van wie is het land eigenlijk?

De vraag van wie het land is, lijkt eenvoudig te beantwoorden; van de desbetreffende eigenaar. Maar als je boeren vraagt of ze zich baas op eigen land voelen, zal een flink deel van de boeren als antwoord 'nee' geven. Hoe kan dat? Het antwoord op de vraag van wie het land is, hangt af van de context – het systeem waarin je die vraag stelt. In dit artikel kijken we naar drie verschillende systemen.

feitelijk systeem

Mag waterschap bepalen of boer wel of geen uien teelt?

Je kunt met een juridische bril naar het feitelijke eigendom of het gebruik van de grond kijken. In de landbouw kennen we verschillende eigendoms- en gebruiksvormen. Een boer kan zelf eigenaar van de grond zijn, maar hij kan de grond ook pachten (huren) van iemand anders. Het aantal jaren dat een boer grond pacht kan verschillen. Bij erfpacht is dit langjarig. Er zijn ook korter durende pachtovereenkomsten. In het feitelijke juridische systeem is het eigendom van de grond helder geregeld; de boer is eigenaar van zijn land of hij pacht het van iemand anders.

sociaal-emotioneel systeem

In situaties waarin de boer zelf eigenaar van zijn land is, komt het echter ook voor dat anderen zich met zijn grondgebruik bemoeien. We zien dat bijvoorbeeld in de discussie over landbouw en natuur. Willen we vruchtbare landbouwgrond in Nederland gebruiken voor het aanleggen van meer natuur? Boeren en burgers, landbouworganisaties en politieke partijen in Nederland vinden daar iets van. De discussie en emoties lopen soms hoog op. Hoe kan dat?

Twee voorbeelden uit de praktijk.

1) Een melkveehouder uit het oosten van het land heeft een paar moeilijke jaren achter de rug. Door droogte is er op zijn land te weinig gras gegroeid, waardoor hij voer voor zijn koeien moest aankopen. Extra kosten en lage melkprijzen hebben hem doen besluiten om te stoppen en het vee weg te doen. Samen met een investeerder legt hij zijn land vol met zonnepanelen. Die leveren hem veel meer geld op dan zijn

koeien. Maar hij krijgt bezoek van boze collega-boeren uit de buurt. Zij vinden dat hij het land aan hen had moeten verkopen, zodat zij hun melkveebedrijven hadden kunnen uitbreiden.

2) Een waterschap heeft kortgeleden de pachtregels voor boeren aangescherpt. Ze mogen nu op de grond van het waterschap geen uien meer telen. Het waterschap vindt dat er op uien te veel chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gespoten. De boeren en boerenorganisaties vinden dit bizar. Zij zijn naar eigen zeggen de grootste betalers van de waterschapslasten. Het gaat volgens hen te ver wanneer het waterschap gaat bepalen of een boer wel of geen uien mag telen.

Deze praktijkvoorbeelden laten zien dat (sommige) boeren land als sociaal-emotioneel eigendom van een boerengemeenschap zien. In beide praktijkvoorbeelden lijkt de juridische grondeigenaar niet vrij te zijn om zelf over het grondgebruik te beslissen. In het sociaal-emotionele systeem lijken andere (ongeschreven) regels van kracht. Wanneer iemand zich niet aan die regels houdt, pleegt diegene als het ware verraad. Die emotie verklaart de heftigheid van de discussie over landgebruik.

religieus systeem

In de discussie over landgebruik komen ook religieuze overtuigingen voor. Bijvoorbeeld als boeren in Nederland het als hun (cultuur-)opdracht zien mensen die elders op de wereld honger lijden, te voeden. Voedselproductie wordt zo een religieuze opdracht. Of wanneer boeren de overtuiging hebben dat het land van Iemand anders – van God de Schepper is. Wij mensen mogen het als rentmeesters beheren, gebruiken.

welk systeem leidend?

De komende jaren hebben boeren, bouwers en natuurontwikkelaars in Nederland allemaal (meer) grond nodig. Vaak zijn de belangen groot en verschillend, de discussies heftig. De overheid regelt het eigendom en het gebruik van het land vaak in het eerste systeem. Door

aankopen of onteigenen van land of door extra regelgeving. Mijn advies is: vraag je bij discussies over landgebruik in Nederland eerst af welk systeem leidend is. Dat voorkomt langs elkaar heen praten. Het leidt hopelijk tot meer begrip voor elkaars emoties en overtuigingen. <

javascript